

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Urejanje skupnih zadev: vprašanja demokracije
Tema / vsebina	Urejanje skupnih zadev 5b

UČNI NAČRT

Cilji	Uvajajo se v praktično uporabo načel družbenega sožitja: pravičnost, enakost, svoboda, humanost, solidarnost, strpnost. Razvijajo občutek soodgovornosti za urejanje skupnih zadev.
Pojmi	Pravičnost, enakost, zaslužnost
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, Zgodovina, Filozofija za otroke.
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj vodi razpravo tako, da čim bolj pride do izraza razmišljanje učencev. Posebej pozoren naj bo najprej na proces opredeljevanja oziroma definiranja in nato na proces iskanja nasprotnih primerov (oziroma preverjanja kakovosti opredelitve). 2. Ko je to mogoče (odvisno od tega, kako se razvija razprava), naj učitelj poveže razpravo z vsakdanjimi izkuštvami učencev. Učencem naj omogoči predstaviti njihove izkušnje – tudi negativne. 3. Učitelj poskuša v razpravo vključiti vse ali večino učencev.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih opredelitev oziroma poskusov opredelitev. Iskanje protiprimerov. Razmislek o pomenu iskanja protiprimerov. 2. Povezava doživljanja in razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Pravičnost in zaslužnost
Neposredni cilji	Učenci poskušajo definirati pojem pravičnosti, pri čemer ugotovijo, da to ni tako preprosto. Hkrati se navajajo na argumentirano razpravo in njene veščine: definicijo poskušaj ovreči.
Didaktična naloga	Učitelj razvije pogovor z učenci, v katerem ponovno kritično oceni idejo pravičnosti kot enakosti (ponovitev predhodnega modela) in se – na osnovi težav predhodnega opredeljevanja – loti opredeljevanja pravičnosti kot zaslužnosti. Tako kot ideja pravičnosti kot enakosti tudi ta ideja zahteva previdnost in ugotavljanje, ali vselej drži. Učitelj vodi dialog z učenci, ob posameznih odgovorih zastavlja nova vprašanja, preizvprašuje samoumevna prepričanja učencev. Sklep do katerega na koncu pride, je, da ima tudi opredelitev pravičnosti kot zaslužnosti (podobno kot pravičnosti kot enakosti) svoje težave in da bo treba naslednjič z razpravo nadaljevati.
Metodika-variante	
1. Pepelka	
<u>Načrt razprave z učenci:</u>	
1. Ali se spomnite pravljice o Pepelki? (Potem naj nekdo pove vsebino). (V razredu lahko preberemo tudi indijansko verzijo te pravljice iz knjige <i>Moralne vrednote za mlade</i> , Williama Bennetta; str. 209-212). (Po koncu pripovedovanja ali branja učitelj vodi razgovor, ki naj privede do opredelitve pravičnosti kot zaslužnosti!)	
2. Kaj se je dogajalo s Pepelko? Kdo ji je najbolj grenil življenje?	
3. Kako bi bilo, če bi se na koncu s princem poročila ena izmed Pepelkinih polsester?	
4. Ali bi bilo to pravično? Utemeljite odgovor!	

5. Kako bi bilo, če bi učitelj kar vsem učencem zaključil enake ocene?
6. Ali bi nasprotovali takšnemu ravnanju učitelja? Zakaj?
7. Ali nismo povedali (pri predhodni uri – glej model *Pravičnost in enakost*), da je pravično, če dobijo vsi ljudje enako?
8. V čem se potem loči primer Pepelke in primer učitelja, ki bi vsem dal enake ocene od ideje pravičnosti kot enakosti?
9. Kako bi sedaj opredelili pojem pravičnosti?
10. Kaj pomeni, kadar pravimo, da nekdo nekaj zasluži? (Odgovor h kateremu učitelj usmerja pogovor, se glasi nekako takole: »To pomeni, da je ravnal na način, ki zahteva neko povračilo za opravljena dejanja oziroma posebno obravnavo. Nekdo zasluži naklonjeno obravnavo – nagrado, dohodek, plačilo itd. – za dejanja, ki so v očeh drugih vredna občudovanja; na primer za vložen trud in porabljen čas pri projektu, ki drugim prinaša koristi. Nenaklonjeno obravnavo – grajo ali kazen – pa zasluži, če so njegova dejanja vredna obžalovanja, če, denimo, drugim škodijo (Miller, 2007).«
11. Ali si tudi Pepelka zasluži posebno obravnavo? Utemeljite?
12. Ali vi poznate koga, ki si zasluži posebno obravnavo?
(V nadaljevanju učitelj usmerja razpravo h kritiki pravičnosti kot zaslužnosti?)
13. Toda, kako naj vemo, da si nekdo resnično zasluži posebno obravnavo?
14. Ali je mogoče, da nekdo ni tako zaslužen kot menimo sprva?
15. Ali so visoke plače nekaterih dejansko (in vselej) nagrada (zaslužno plačilo) za opravljeno delo?
16. Če so nekateri otroci bolj nadarjeni od drugih (pri matematiki ali telovadbi) in zato pogosto dobijo boljše ocene, ali imajo zato tudi zasluge?
17. Kaj oziroma kakšne nagrade si ljudje zaslužimo za svoje zasluge?
18. Ali morajo biti nagrade in kazni sorazmerne z zaslugami? Utemeljite!
19. Kaj lahko sedaj (sklep) rečemo o odnosu med pravičnostjo in zaslužnostjo.
Itd.; ipd.

2. Konkretni primeri

Slavka Kozel in Mihaela Romšek Lovrin predlagata, da se teme lotimo s konkretnimi primeri, kjer bi učenci ugotavljali, kaj je pravično/nepravično, zaslužno/nezaslužno.

Primeri (delovni list):

1. Peter se je na vseh treningih zelo trudil. Na nedeljski tekmi ga trener skoraj ni vključil v igro.
Pravično / Nepravično (obkroži in utemelji)
2. Jure je že nekajkrat neopravičeno manjkal na treningu. Kljub temu, da je na tekmi slabo igral, ga trener ni zamenjal.
Pravično / Nepravično (obkroži in utemelji)
3. Maja je mami pomagala pri gospodinjskih delih. Zaslužila si je prosto popolne.
Da / Ne (obkroži in utemelji)
4. Manca je odlična učenka, danes pa je komajda kaj znala. Kljub temu je dobila dobro oceno.
Pravično / Nepravično (obkroži in utemelji)
5. Med urejanjem šolskega vrtička se je Tine raje igral, kot da bi pomagal. Učitelj je pohvalil vse člane vrtnarskega krožka, Tineta pa je pogrjal.
Pravično / Nepravično (obkroži in utemelji)
6. Ga. Mlinar in ga. Kovač sta kuharici v različnih podjetjih. Obe opravljata enako delo za različno plačilo.
Pravično / Nepravično (obkroži in utemelji)

Po tem, ko učenci obkrožijo in na kratko (z nekaj stavki) utemeljijo svoje stališče, o tem razpravljajo tudi v razredu. Nato je mogoče primerjati odgovore in utemeljitve ter razvijati razpravo s pomočjo vprašanj iz prve variante (glej zgoraj).

3. Delo in delitev

Teodora Ošljaj predlaga, da učenci iz različnih materialov oblikujejo kakšen izdelek (denimo hrib). Izdelek si nato razdelijo. Menimo, da je to odlična ideja. Učitelju namreč omogoča zastaviti vprašanje, kako – po kakšnih načelih – naj poteka razdeljevanje. Sedaj se ponuja več možnosti. Učitelj lahko nekoga določi, naj izdelek razdeli med vse prisotne. Ko učenec to opravi, mora razložiti, zakaj je delil tako, kot je. Drugi učenci nato ocenijo, po kakšnih merilih se je ravnal (ali po simpatiji, ali po zaslugah, ali je stremel k temu, da dobijo vsi enako ipd.) in začnejo razpravljati (pod učiteljevim vodstvom), po katerih merilih bi se moral ravnati. Ali igra

zaslužnost v tem primeru kakšno vlogo? Ali je prav, da dobi največ tisti, ki je največ naredil? Toda kaj, če mu lahko pripišemo poseben talent za to delo? Ali je potem še vedno enako pravilno, da dobi največ itd.	
Drugo gradivo	- Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. <i>Demokracija v šoli in razredu</i>. - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>. - Film Cinderella (1950), http://www.imdb.com/title/tt0042332/ (2.6.2008)
Internetni / knjižni kotiček za učence	- Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka <i>Pojmovniki</i>, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). <i>Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot</i>. Tržič: Učila. - Lewis A. Barbara (2002). <i>Kako postati čim boljši: priročnik o oblikovanju značaja za otroke od 7 do 10 let</i>. Ljubljana: Mladinska knjiga. - Pepelka, http://sl.wikipedia.org/wiki/Pepelka_(Grimm) (2.6.2008) - Cinderella, http://www.bbc.co.uk/cbeebies/stories/cinderella.shtml (2.6.2008) - Fairness, http://www.goodcharacter.com/pp/fairness.html (2.6.2008)
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	- Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). <i>Etiški pojmovnik za mlade</i>. Zbirka <i>Pojmovniki</i>, knj. 3. Maribor: Aristej. - Miller, David (2007). <i>Politična filozofija: zelo kratek uvod</i>. Knjižna zbirka <i>Kratka</i>, knj. 1. Ljubljana: Krtina. - Peček, Mojca & Lesar, Irena (2006). <i>Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost</i>. Ljubljana: Založba Sophia. - Cinderella Folk Tales, http://edsitement.neh.gov/view_lesson_plan.asp?id=419 (2.6.2008) - Trust, Fairness, Reciprocity, and Altruism, http://www.econport.org/content/teaching/modules/Trust.html (2.6.2008)